

КШБ (24к)
2-55

В. ВИППИЧЕНКО

КУМЕДІЯ
З КОСТЕМ

КООПЕРАТИВНЕ ВИДАВНИЦТВО

— РУХ —

КРАТКИЙ ПАСПОРТ КНИГИ

нр Чи-12-72/34 № Б 275 102

автор Рыжиковский В.

责任编辑 Кудеев А.

Редактор

место, год издания Ч., 1947

количество стр. 160

—"— страниц —

—"— иллюстраций —

—"— карт —

—"— схем —

том — часть — вып. —

консультант —

—

—

Л.Л. Рд. 90

Примечание:

отдел. 2000 г.

В. ВИННИЧЕНКО

КУМЕДІЯ З КОСТЕМ

КООПЕРАТИВНЕ „РУХ“ ВИДАВНИЦТВО

[891.79-3

elib.nplu.org

Трест „Київ-Друк“, 8-ма друкарня та квіткова печатня
вул. Л. Толстого (кол. Караваївська), ч. 5
Укрголовліт 1146 к (2727) Зам. 798.- 4.000

Кумедія з Костем

З Костем сталася чудна кумедія.
Діло вийшло так.

Кость та ще троє хлопців — Данилко, Семенець та Микита пасли товар на лугу. Хлопці — свій, а Кость — панський.

Був вітер, та такий холодний, що чисто руки померзли і Семенець, як не хмурив брови, як не випинав губи, ніяк не міг скрутити цигарки з кінського гною. Папер рвався, гній випадав, пальці стали тверді та червоні, як молоденька морква.

— Не, холодно, не скрутиш! — рішив маленький, чорненький, як кузочка, Данилко й озирнувся. А озирнувшись, в той-же мент схопився й люто, дзвінко закричав:

— А куди-и ти?! А куди, Арлхирлей, бодай тебе за вітром понесло! А куди-то ти, га?!

Кругорогий, сивий віл Архирей, що підбирався з лугу до молоденьких, дуже смачних сходів пшениці, зараз-же зупинився й зробив вигляд, що пшениця його зовсім не цікавить і маленький, чорненький хазяїн його зовсім даремно кричить. Він навіть повернувся задом до тої пшениці і став спокійно та поважно скубти траву.

Микита й Семенець теж озирнулись до лугу, але їхній товар пасся як слід. Микита знов натягнув свиту на голову, ліг, спер голову на руки й дивився

знов на Семенця, який все-таки хотів скрутити цигарку й аж губу закусив з досади.

Один тільки Кость не поглянув навіть на товар: він усе дивився на пальці Семенця. Зеленкуваті, вузенькі, глибокі оченята його не одривались, а губи роззявились і з-за них виглядали ріденькі, гостренські зуби. Здавалось, що він як укусить, то мусить страшно боліти більше, ніж від кого другого. Але Кость ніколи не кусався. Хто-б і як його не бив, він ні-за-що не кусався. Це був кумедний таки хлопець!

— Ба не скрутиш, — раптом швидко прошепотів він, пробігши очима до Семенцевого лиця і швидко знову до рук.

Семенець зневажливо глянув на нього.

— А ти скрутиш?

— А скрутю. У вас усіх руки померзли, а в мене ні...

І знову, пробігши очима по всіх, зупинив на цигарці. І посміхнувся.

Чорненький і чистенький, як кузочка, Данилко раптом нахилився й потяг Костя за картуз. Кость зараз-же якось кумедно зморщив носа, вишкірив зуби і зробив:

— Хрр!

Чисто як забиті, боязкі собаки з підверненим під себе хвостом і зігнутими ногами.

Хлопці зареготали. А Кость так само пильно й уважно став дивитись на руки Семенця. Иноді він чогось облизував губи й держав їх роззявленими— видно сохли вони в нього!..

— Ага! Не скрутиш. Руки змерзли. А в мене ні... От які!

І Кость простягнув усім свою чорну, подряпану невеличку руку. Йому, очевидячки, чогось дуже хотілось говорити про свої руки.

Микита помалу, ліниво взяв її і зараз аж випустив.

— Тю! — скрикнув вражено. — Як вогонь! А ну, дай ще, а ну, дай... Ой, хлопці, як камінь на сонцю... Хоч яйця печи.

— А ну, а ну! — кинувся Данилко.

Семенець поспішно одклав убік цигарку і собі скопивсь за Костеву руку. Рука була страшно гаряча.

— Ой, бий-же його сила божа! Прлямо як жарл!..

Здивовано дививсь Данилко на Костя своїми великими, як у Архирея, карими очима.

— І ноги... — простягнув одну чорну, порепану ногу Кость, лизнувши губи.

Ноги теж були гарячі.

— А яй без свити! — додав він без посмішки й бігаючи по всіх очима.

Дійсно, всі були в свитках і чсботях, а Кость босий і в одному піджачку та брудній сорочці. Груди були розхрістані.

Архирей тим часом був уже недалечко від пшениці. Иноді він цілком байдуже підводив голову й дивився в той бік, де сиділи хлопці, і знову нагинався, щипав траву й підступав все біжче та біжче. За лугом далеко-далеко темнів ще бурій ліс, а з-за гори на другий бік виглядали тополі економії. Ворони поодинці все летіли в один бік крякали над хлопцями. Над воронами у той-же бік пливи весняні темно-сталеві хмари. І вітер ставав все холодніший; наблизався вечір.

Хлопці здивовано обдивлялись Костя, а він з-під лоба зиркав на них і невідомо було, чи хвастався тим, чи ні.

— І не холодно тобі?

— Нє?

— І ніколи не холодно?

— Нє.

— Та брешеш! От бреше, як собака.

— А ну-да, нє... А в мене льогкі цигарки є.

І Кость, знову лизнувши губи, поліз у кешеню й обережно витяг ганчірочку. У ганчірочці, справді, було декілька папірос.

Хлопці скоса з заздрістю подивились на ганчірку.

— Де-ж ти взяв? — спитав Данилко, підступаючи ближче. Кость зараз-же притулив ганчірку до грудей.

— Ага!.. А в вас нема...

— Та де-ж ти взяв?

— А в економа вкрав... Хрр...

— Е? — здивувавсь Данилко.

— От штука! — зневажливо скривив губи Семенець. — Я їх скільки хоч курив, як був на ярмарку.

Але покинув крутити з гною й сів коло Микити.

— А ну, дай попробувати... — підморгнув Данилко, але так безнадійно підморгнув, що, видно, й сам не вірив, що той дастъ.

В цей мент Микита раптом сперся на правий лікоть, швидко простяг ліву руку й вихопив у Костя ганчірку. Кость як-раз збирався щось сказати Данилові й аж здригнувся весь. Але зараз-же скривився, вишкірив зуби й зробив:

— Хрр!

Але хлопці вмент скопились, сдігли вбік, запалили цигарки і з глумом та сміхом затанцювали коло Костя.

— А що! Похваставсь! Похваставсь?

— Ага! Ага!

— От ловкі цигарки!

Цигарок було всього три і Костеві не досталось

ні одної. Але він тільки з-під лоба поглядав на товаришів і мовчав.

— А мені не жаль! — раптом швидко промовив, немов сам себе провірив і був дуже тим задоволений.

— Брешеш!

— А не жаль! Мені нічого не жаль... Хочеш мій кашкет? На. — Він скинув картуз і простягнув його Данилкові.

Хлопці засміялись, але все-таки були трохи єздивовані: Кость щось розбалакався сьогодні. Ще так і не було ніколи: то все мовчить, а то он-який.

— Не хочеш?.. А спінжак хочеш?

— А як битимуть, що оддав, будеш плакати?

Хлопці знову засміялись. Річ в тім, що Кость ніколи не плакав. Не плакав та й годі, такий комедний! Як його вже не били і хто вже його не бив: і ланові, і кухарки, і скотарі, і свинопаси — ні-зашо не плакав! Уже й напари йшли не раз, що заплаче, і таки ні. Зщулиться тільки, втягне гостру голову свою в плечі та все своє «хрр!» Коли-ж уже, наприклад, кинуть за пазуху жарину, або заткнуть голку в бік, то заверещить тоненько-тоненько, за-жмуриться й біжить куди попало. А все-таки не плаче! Його так і прозвали за це «кам'яним виродком».

Та мало того; здавалось иноді, що він немов сам налазить, щоб його били, наче на злість комусь хоче, щоб йому ще болічіше було. Замість того, щоб ухилитись, як хтось хоче ударити, він навмисне вишкірить зуби, захирчить і наче дожидатиметься. Розуміється, за це зараз-же діставав ляпаса. Але це ніби йому ще й добре: ще більше витягне, як гуска, шию, зморщить носа, прижмуриТЬ очі і знов своєї.

— Хрр!

Як кого, так аж в острах кидало від цього.

— Тю! хай ти сказишся, дурновате якесь! — аж лаялись і здивовано поглядали на нього.

А Кость, підождавши з витягнутою шисю і бачачи, що не будуть бити, тихенько одходив убік і з-під лоба дивився на всіх швидкими, зеленкуватими оченятками

І тільки одного він, здається, дуже не любив, коли йому починали говорити, що він — байстрюк, а батько його — пан. Тоді він зараз-же скоплювався й біг що-сили куди-небудь подалі. Це всі знали й любили цим дражнити його.

Кость надів картуз і якось раптом весь зщувався. Губи йому посиніли, тоненький носик побілів і витягнувсь, очі забігали непскійно. Він навіть застібнув піджачок.

— Ага! Холодно? — злорадно закричав Семенець. — Ага! Застібаєшся!

— На! — зараз-же випнув губи Кость і навіть розстібнувся: — хочеш, голий роздягнусь?

— А ну! Ба не роздягнешся.

— Не роздягайсь, Костю, а то видно буде, що ти байстрюк, — насмішкувато сказав Микита й моргнув Семенцеві

Кость хотів уже роздягатись і напевне на злість комусь, щоб іще холодніше було, роздягся-б, раптом підняв голову і крикнув:

— Я не байстрюк! Хрр!

— Е? — здивовано підхопив Микита — А хто-ж була твоя мати?

— У мене не було матери!

Хлопці так і лягли зо сміху.

— Оце так! А де-ж ти узявся? А то чий дядько — Андрій Чорненко?

— У мене нема дядька! Нікого нема!

— Брешеш, є?

— Ба нема!

— Ба є.

— Нема! Нема!

Кость аж скопився на коліна і злісно, щвидко подивлявся на всіх. І видно було, що йому від всеї душі хотілось, щоб у нього нікого ніколи не було, ніде нічого.

— І нічого не жаль! От! От!

І скопивши вмить з голови картуз, почав рвати його зубами. Картузик зараз-же й розлізся, як папер.

— От. І картузя нема. Хрр!

Хлопці аж за боки бралися, аж обнімали одне одного з реготу.

— Ой, чудак!.. Ой! А все-таки є!

— Нема!

— Брешеш, є... А батько? А пан твій батько, га?

Кость враз замер весь, потім скопивсь, два рази хиркнув до всіх і що-сили побіг од них. Хлопці навіть потюкать, як слід, не змогли йому навздогін від реготу.

Коли не стало чути хлопців, Кость зупинився й ліг у борозні під пшеницею. Він лежав лицем догори й дивився, як невпинно й похмуро сунули кудись хмари. Йому, мабуть, знов було душно, бо худі, веснянкуваті щоки його розжеврілись, губи розкрились і він часто облизував їх.

Довго лежав там. Не чув, як і хлопці пішли, як вечір заліг у лузі. Зчувсь лише тоді, як над ним раптом грізно залунало:

—А це ти так за товаром дивишся, га?! Це ти пасеш так?

Але не встиг він і підвєстись, як його схопила чиясь рука і вмект поставила на ноги.

Над ним склонилось руде, бородате лицце ланового з синім шрамом над бровою.

— Це ти так скот пасеш? Га?!

Кость лизнув губи, слабо, в'яло скривив носа і зробив:

— Хрр!

Лановий аж скипів від гніву.

— Ах ти-ж, чортової душі, байстря ти прокляте, так ти мені ще хиркатъ будеш?! А ну, почекай-же мені, я тобі хиркну. Сьогодні ти в мене вже заплачеш!

І зваливши Костя на землю лицем униз, надавив коліном, хапливо скинув з себе ремінний пояс і зо всеї сили почав бити хлопця. А б'ючи навіть хакав, як дроворуби, й примовляв:

— А ось тобі товар!.. А ось тобі хиркатъ!.. А ось тобі товар! А ось тобі хиркатъ!

Кость тільки дригав ногами, але мовчав.

— Дригай, дригай!.. Ось тобі! Ось тобі!

Аж товар задивився.

Кость раптом перестав дригатъ і лежав недвижно. Лановий зразу-ж перестав бити і швидко перевернув його лицем до себе.

Кость закусив нижню губу зубами й гостро та чудно дивився йому прямо в лицце.

— Ну?! Будеш знати, як товар у пшеницю пускати?

Кость раптом схопивсь на ноги, підскочив аж до бороди ланового, хиркнув йому в лицце й побіг на гору.

Лановий аж отетерів. Потім схаменувся, закричав, навіть трохи побіг, але зараз-же зупинився, вигнав скот з пшениці й хутко пішов за Костем.

Кость, прибігши у двір, прийшов у кухню і

мовчки, не одповідаючи й не хиркаючи навіть на здивовані питання куховарки, виліз на нари й ліг.

Коли-ж прийшов розлютований лановий, Кость лежав уже, як жар, гарячий весь і тихий. Куховарка Тетяна, стара ряба дівка, кричала на всю кухню, що вона краще під шум піде, ніж має пропадати від холери, від «паршивого байстрюка».

За Тетяною почали гвалтувати і інші, аж мусів пан послати по фершала й сам з ним прийти в кухню, щоб заспокоїти наляканих.

Кость лежав нерухомо, але коли ввійшов пан, він зразу-ж повернувся і весь час уже не зводив з нього чудного, якогось жадібного й побожного погляду. Пан-же стояв і з нудьгою чекав, коли фершал обдивиться. Сам був поважний, з широкою, чепурно розчісаною бородою й суворими очима в окулярах. Коли яка з пэксівок його ставала вагітною, він кликав її до себе, скидав окуляри й очі ставали ще суверішими. Він дуже був строгий що до цього — зараз же давав рощот, хоч-би дівка й присягалася, що дитина від його. Дівка не повинна мати дітей без божого благословення, без вінчання. І сам, навіть, церковним старостою був. Иноді давав коня або корову на дитину. І селяни казали, що хоч строгий, зате добрий і жалісливий.

Фершал полапав Костя за голову, підтримав його руку в своїй, а Кость ніби того й не помічав і не зводив очей з пана. Пан ждав і, водячи очі ма по стінах та по стелі, курив, не випускаючи папіроси з рота. Зустрівши чудний погляд Костя, він злегка, ледве помітно похмурювавсь і нетерпляче постукував ногою об землю.

Фершал посадив Костя, підняв сорочку й став дивитись на тіло.

— Живіт болить? — спитав він.

Кость покосив очима в його бік і нічого не сказав.

— Ну? Болить живіт? Говори-ж!

Кость знову зидкнув на нього, зморщив носа і зробив:

— Хрр!

І зараз-же м'яво схилився й ліг, не зводячи все-таки немов зачарованого, ласкового погляду з пана.

— А, годі! — нетерпляче кинув пан цигарку додому — Холєри нема?

— А, яка там холера! Застудився, видно... Йому-б треба...

— Ну, чули? — строго звернувся пан до Тетяни й ланового, що зостались у кухні: — ніякої холєри немає й не вигадуйте мені нічого!

І не глянувши на Костя, сердито ьйшов з фершалом із кухні. А Кость аж підвівся і чудно, напружено, гарячими, зеленкуватими очима дивився вслід йому. За паном вийшли й лановий з Тетяною, яка щось розпитувала у фершала про Костя.

Кость зістався сам.

І як тільки зачинились двері, він скопився з нар, з висмикнутою сорочкою підбіг до кинутого недокурка, скопив його і став жадібно смоктати. Недокурок погас. Він виняв його з рота, піdnіс до лиця і став розглядати. І посміхнувся ніжно-ніжно, аж засяв очима. Потім знов обережно поклав у рот і почав смоктати. Цигарка не курилась. Знову виняв її, погладив рукою, прислухався і швидко підбіг навшпиньках до печі. Хапаючись і озираючись на двері, вигорнув жарину і став тикати в неї недокурком.

В цей мент у кухню ввійшла Тетяна.

Забачивши коло печі Костя, хутко підійшла до

нього, зазирнула через плече і скрикнувши: — Ах, ти-ж!?? — вирвала з рук його цигарку.

— Та то ти такий хворий? Та я тобі..

Але не встигла й договорити, як Кость раптом страшно скрикнув, з жахом повернувшись до неї, забігав очима, знайшов ними недокурок у Тетяниній руці і закричав, дико, страшно, надзвичайно закричав:

— Одда-ай!! Одда-ай!!

Тетяна аж злякалась і, сама не знаючи чого, швидко підняла руку з недокурком угору.

Але Кость так і стрибнув за нею.

— Оддай! Оддай!!

І трусячись весь, тягнувся, ставав навшпиньки, хапав за руки, підскакував.

— Тю! Сказивсь! — одмахуючись одсовувалась з ляку Тетяна.—А дивіться на нього! Та хай ти скажишся!..

Кость раптом упав на коліна, задер лице, склав руки, як на молитву, і швидко-швидко, злякано, з жагучою мольбою забурмотів;

— Ой, оддай, ой, оддай!.. Це моє... Це моє... Це — татове... Дай мені... Дай...

І не встигла Тетяна вслухатись в слова його, як Кость несподівано, всім лицем уже, а не одним носом, скривився, підборіддя й губи затіпались, очі налились слізами й він голосно, простягаючи руки й повторяючи «оддай, оддай» — гірко на всю хату заплакав. І слізи одна за одною швидко, поспішно, як краплі дощу по шибках, котились по щоках і стікали в скривлений рот, на груди, на простягнені руки.

Тетяну як громом стукнуло: Кость заплакав! Аж розтерялась вона. Злякано кинулась до нього, схопила його за плечи, віддергла з колін, відкинула на ліжко.

пила за руки, стала тикати йому недокурок, забурмотіла щось, мало не заплакала з ним.

Але Кость, почувши в руці цигарку, вмить стих, скопився, вирвавсь од Тетяни, підбіг до нар, виліз на них і забився в самий куток. Там він сів, скрутівши, наїживши, як вовчения, і міцно-міцно зацупив у руці недокурок. На віях ще висіли слізи, але очі вже поглядали сердито, швидко, насторожено. Часом судорожно притуляв руку з недокурком до грудей і нашвидку поглядав на нього, як на безцінний скарб, загублений і знову знайдений.

Тетяна підійшла до нар і хотіла покласти його та накрити кожухом, але він захаркав, запацав ногами і знову на очах заблищаючи слізи.

— Оце дивіться ви на його! — ще не могла прийти до себе Тетяна.

І вже прийшла трохи тоді, як в хату ввійшов лановий і вона стала йому розказувати, «яка вийшла кумедія з Костем».

— Та невже заплакав? — скрикнув той неймовірно, — за недокурок?! Та що ти кажеш!

Але коли підійшов до нар, щоб самому подивитися, Кость уже, скрутівши клубочком в кутку, лежав недвижно й нечув нічого. Голова йому була гаряча, з рота аж пашіло жаром, очі обвелюють смugoю.

Він не хиркав і не пацав ногами, як його перенесли ближче до печі, як накривали кожухом, нечув навіть, як Тетяна жалісливо промовляла до нього:

— Сиріточка бідний... Хлопчик манесенький...

Але коли лановий обережно потягнув за недокурок і хотів виняти, Кость раптом забився, на віях видалились слізи і швидко-швидко забурмотів:

— Мое, мое... Ой, дай, то татове... то татове...

Лановий зараз одняв руку, вражено й значно подивився на Тетяну, підняв палець догори й сказав:

— От-що воно!

Тетяна мовчки підобрала губи й накрила Костя кожухом. Кость знову тяжко та трудно став дихати!

Спершу ніхто теж не вірив, що Кость плакав, та ще «з такої чипухерії», як сказав кучер, але коли при всіх лановий увечері вже знову потягнув за недокурок і Кость весь непокійно забився, заворушився, немов від недокурка йшла шворочка до самого серця, коли на віях знову виступили слізки, — всі повірили. І дивна річ: ніхто не був задоволений, що Кость таки заплакав. Усі чогось похмурніли і в той вечір за вечерею мало й сміялись. Задума якась стала на лицах.

На другий день Костеві погіршало, на третій — він уже й до пам'яти не приходив. Але недокурка з рук не випускав. Иноді він гаряче та швидко-швидко говорив щось, хиркав, скоплювався бігти й затихав. Иноді раптом весь освітлявся дивною посмішкою і сильно-сильно тулив руку з недокурком до грудей.

Тетяна, стоячи біля нього в такі хвилини, не могла здержатись, губи її жалісливо кривились, вона прикладала руку до щоки і, плачуши, примовляла:

— Сирітко ти моя! Ні матінки, ні батенька. Голубчику...

На четвертий день увечері Кость почав дуже хрипіти, стогнати й пручатись на всі боки, ніби хтось насів йому на груди та душив.

Тетяна злякалась, кинулась до нього, скрикнула скопила з жердки свиту й що-духу побігла в село по фершала.

Але коли вони обоє вже прибігли назад, Кость лежав спокійно й нерухомо. Лице суворо витягнулось, під очима лягла кружальцем холодна мертвата тінь, губи блідо-сині міцно прилипли до зубів і зуби злегка виглядали з-за них.

Фершал поклав руку на лоба, на серце йому і сказав:

— Готов... Можете обмивати...

І вийшов.

Коли Костя обмивали, в руці його, блідій і негнучкій, з почорнілими слідами дряпинок, зацуплена була цигарка. Баба хотіла розцупить пальці, але Тетяна не дала виймати її і так його й обмили з нею.

Лановий, що був як-раз під той час в хаті і все не вірив, що Кость помер, вражено чухав бороду й трохи винуватим голосом говорив, поглядаючи на недокурок:

— Хм! Оце так... кумедія... Хм! Хто-б подумав!... Та так і помер...

Так Кость і помер. Так з тим недокурком його й поховали. І тижнів два ще потім згадували на кухні цю чудну кумедію з Костем.

КООПЕРАТИВНЕ ВИДАВНИЦТВО „РУХ“

Твори В. ВИННИЧЕНКА

в окремих випусках:

Голота. Ілюстрації Лапина	Ціна 65 коп.
Краса і сила	25
Контрасти	20
Біля машини	15
Темна сила	10
Хто ворог	10
Голод	10
Честь	10
Момент	10
Глум	10
Записна книжка	10
Купля	20
Кумедія з Костем	10
Зіна	10
Сліпий	15
Кузь та Грицунь	—
Таємна пригода	—
Тайна	—
Промінь сонця	—
Хведько Халамидник	—
Маженська рисочкa	—
Чекання	—

Ціна 10 коп.

P

**ПРАВЛІННЯ І КНИГАРНЯ
ВИДАВНИЦТВА
„РУХ“**

Харків, вулиця 1 Травня, Ч.10